

بررسی و تحلیل جرم جعل در فضای سایبر در شهر بوشهر

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۰/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۲/۱۶

چکیده

در این مقاله پس از بیان مفهوم و مبانی نظری جرم جعل در فضای سایبر، با استفاده از روش پیمایشی بامطالعه خصوصیات و ویژگی افراد مورد مطالعه در دو گروه: گواه و افراد مرتکب این جرم، پدیده جعل در فضای سایبر در شهرستان بوشهر مورد بررسی قرار گیرد. گروه گواه شامل: مسئولین و متخصصین ادارات و سازمان های مربوط در این زمینه می باشد. گروه دوم هم افراد مرتکب این جرم هستند. حجم نمونه برای گروه گواه ۲۲۰ نفر و افراد مرتکب این جرم طی سال های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲، ۲۰ نفر است. پس از جمع آوری اطلاعات و داده ها از دو گروه مورد مطالعه، با تجزیه و تحلیل آنها در سه سطح توصیفی، استنباطی و مقایسه ای ملاحظه شد که بین سن، جنس، وضعیت سکونت، وضعیت اقتصادی، وضعیت اشتغال، اختلافات خانوادگی، محیط زندگی، مشکلات عاطفی، نابرابری اجتماعی، مشکلات فرهنگی، ناآگاهی از عواقب و پیامدهای جرم جعل در فضای سایبر و ضعف نهادهای درگیر و مرتبط با موضوع، با جعل در فضای مزبور، رابطه معناداری دارد. همچنین نتایج به دست آمده حاکی از آن است که مهم ترین عوامل موثر بر جعل در فضای سایبر در شهرستان بوشهر مسائل: بیکاری، فقر و مشکلات اقتصادی و فقر، پیشرفت تکنولوژی، حس تنفر، عدم پایبندی به باورهای مذهبی، عدم استفاده از نیروهای متخصص، عدم رویارویی جاعل با قربانی، عدم آگاهی افراد از موضوع و عدم دقت افراد در محافظت از داده ها می باشد.

واژگان کلیدی:

جرائم رایانه ای، جعل رایانه ای، جعل سنتی، فضای سایبر، جرم انگاری

مقدمه

جعل از جرائم خاص و مهم است. علیرغم خسارت های مالی زیاد افراد از ناحیه این جرم به لحاظ تأثیر نامطلوب آن در مناسبات اجتماعی و امنیت جامعه جزء جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی محسوب می شود. پس از پیدایش خط، این جرم پا به عرصه وجود گذاشت. جرم جعل در عصر حاضر یکی از پیچیده ترین و رایج ترین مسائل کیفری ایران است. از طرفی، بشر به ناچار نیازمند روابط مالی و غیرمالی باهمنوعان خود و بالطبع نیازمند مبادله اسناد و نوشته ها به صورت گسترده می باشد. از طرف دیگر، حفظ امنیت و آسایش عمومی ایجاب می کند که اسناد و نوشته ها رایج بین مردم از اعتبار و ارزش کافی برخوردار باشد. با توجه به اینکه خدشه دار شدن و بی اعتباری این گونه اسناد از جهتی مبادلات اقتصادی و حتی سیاسی و اجتماعی را دچار اختلال می کند و نظام اجتماعی را به هم می ریزد و از طرف دیگر، امنیت و ثبات حکومت ها و نظامات را به خطر می اندازد مقابله و پیشگیری از وقوع این جرم از اهمیت بیشتری برخوردار است. عواقب متعدد ناشی از وقوع این جرم صرف نظر از بعد اقتصادی آن، در بین مردم سبب گردیده که از جمله جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی ثبت گردد و مجازات سخت گیرانه ای برای آن در نظر گرفته شود. قبح و زشتی این جرم چنان است که در کشورهای غربی جرمی علیه اقتدار پادشاه و در نتیجه، خیانت به کشور و مجازات اعدام برای آن در نظر گرفته شده است.

مبانی نظری تحقیق

مفهوم جعل

در این مبحث، به منظور آشنایی با مفهوم «جعل»، ابتدا تعریف لغوی و اصطلاحی این واژه در زبان های عربی و فارسی همچنین در قرآن و روایات تبیین می گردد سپس پیشینه تاریخی این گونه از جعل بیان می شود همچنین مباحث مرتبط با این جرم نیز بیان می گردد.

مفهوم لغوی «جعل»

«جعل» که معمولاً با تزویر استعمال می شود در قرآن و کتب روایی و حدیث به کرات استعمال شده است. در قرآن مجید واژه «جعل» و مشتقات ناشی از آن سیصد و پنجاه مرتبه، واژه «تزویر» و مشتقات آن شش مرتبه ذکر شده است. در روایات نیز بسیار ذکر شده است. «جعل»، فعل ثلاثی مجرد، به فتح جیم و سکون عین و لام است و مشتقات آن جاعل، مجعولین، تجعل، تجعلون، اجعل، اجتعل، المجعل، الجعال، الجعاله می باشد. جعل در فرهنگ فارسی و اشعار شعرا و متون ادبی نیز همسان بامعنای عربی آن بکار برده می شود. جعل در لغت، به معنای خلقت کردن، قرار دادن، گردانیدن، تصور کردن، دگرگون کردن، پنداشتن، نامیدن و نسبت دادن، پیدا کردن، آشکار نمودن، تغییر دادن و ... می باشد. (عمید، حسن، ۱۳۹۰: ۵۰۳) در لغت نامه المنجد نیز جعل به معنای صنعه خلقه آمده است. «جعل الہ الظلمات» به معنای خلق کردن می باشد. به معنای نهادن و قرار دادن

نیز آمده، «جعل حاکماً» به معنای گردانیدن نیز آمده، «جعل الحسن قبیحاً» یا به معنای گمان کردن، «جعل الحق باطلاً» به معنای عطا کردن، «و اجعل لی لسان صدق» و جاعل به معنای رشاء و اعطاء آمده است. الجعاله به معنای رشوه و مجاعل به معنای مزد کسی که کاری را انجام داده است (لوئیس معلوف، ۹۳: ۳۷۶ و ۹۲).

مفهوم اصطلاحی «جعل»

برای شناخت هر جرمی به ناچار باید تعریفی از آن جرم ارائه داد. با عنایت به گستردگی حقیقت «جعل» و زوایای مختلف آن و شباهت آن با جرائمی مثل کلاهبرداری، تقلب، دسیسه و اختلاس تاکنون تعریفی مختصر و مفید که جامع و مانع باشد از آن به عمل نیامده است. تعریف های مختلف و گوناگون از جعل توسط حقوقدانان مسلمان و غیرمسلمان گویای این مهم است. ابهامات و سؤالات گوناگون و ناگفته های جعل بعد دیگری از این حقیقت است. حقوقدانان ایرانی نیز از بدو مدوّن شدن قوانین به تعاریف مختلفی از جعل پرداخته اند. بعضی حقوقدانان و صاحب نظران معتقدند: «جعل و تزویر عبارت است از قلب متقلبانه حقیقت به ضرر دیگری در یک سند یا نوشته یا چیز دیگری به یکی از طرق مذکور در قانون». (گلدوزیان، ایرج، ۵۲۵: ۱۳۸۸)

مفهوم فضای سایبر

در زبان فارسی مفهوم دقیق و کاملاً پذیرفته شده ای از اصطلاح «سایبر» وجود ندارد. برخی از حقوقدانان و صاحب نظران معتقدند که مفهوم سایبر در سطح بین المللی بسط پیدا کرده و رواج عام یافته است؛ لذا این واژه تبدیل به یک لغت بین المللی شده است. آنان معتقدند که ترجمه این لغت یا یافتن معادل برای آن ممکن است دایره شمول و مفهوم آن را محدود کند لذا توصیه می کنند که همانند واژه «تلفن» که در سطح بین المللی مفهوم یکسانی دارد و در همه نقاط جهان به یک معنا و لفظ مشترک بکار می رود، واژه «سایبر» نیز باید با یک لفظ مشترک بین المللی استعمال شود. (برومند باستانی: ۵۴، ۱۳۹۰) با این وجود، در زبان فارسی، لغت «سایبر» را معادل واژه «مجاز» و لغت «اسپیس» را معادل واژه «فضا» ترجمه کرده اند و ترکیب «سایبر اسپیس»^۱ را معادل فضای مجازی دانسته اند. در همین معنا، ترکیبات دیگری مانند: «جامعه مجازی» یا «شهروند مجازی» و «فروشگاه های مجازی» و امثال آنها مطرح می شود. همه این ترکیبات در فضای مجازی مطرح می شوند. (معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه: ۷: ۱۳۹۱) همچنین در برخی از اسناد رسمی، ترکیب «فضای تولید و تبادل اطلاعات» با شکل اختصاری «فتا» به عنوان معادل مفهومی «سایبر اسپیس» مطرح شده است. (وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات ۱۳۹۰)

با توجه به مطالب اخیر الذکر، می توان نتیجه گرفت که منظور از «فضای مجازی» یا همان «فضای سایبری» عبارت است از: فضایی که ما از طریق فناوری مبتنی بر رایانه وارد آن می شویم. این فضا از زمان روشن کردن رایانه در مقابل ما قرار می گیرد و ما با اعمال هرگونه دستوری نسبت به رایانه، عملیاتی را در فضای مزبور انجام

^۱ - Cyberspace

می‌دهیم و در واقع، در فضای سایبر فعالیت می‌کنیم. (صادقیان، داوود، ۱۳۹۱:۱۱) مفهوم فضای سایبر و به طور عام تر «فضای تبادل اطلاعات» می‌باشد. حدود دو دهه از به‌کارگیری این اصطلاح در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات نوین می‌گذرد ولی همچنان میان صاحب‌نظران اختلاف‌های بنیادینی مشاهده می‌شود، به گونه‌ای که هنوز در مورد واقعی یا مجازی بودن آن اختلاف‌نظر اساسی وجود دارد. با این حال، تعریف ساده و مورد قبولی که می‌توان از آن ارائه داد عبارت است از: «فضای واقعی و محسوس میان سیستم‌های رایانه‌ای که داده‌های دیجیتال در آن در جریان هستند»

انواع جعل

حقوقدانان در یک تقسیم جعل را به دو نوع مادی و معنوی تقسیم کرده‌اند:

جعل مادی

جعل مادی نوعی تحریف و تقلب است که در قالب ساختن یا تغییر در مندرجات یک نوشته یا سند است. جاعل یک عمل مادی و فیزیکی و محسوس در سند انجام می‌دهد. این عمل با چشم قابل دیدن و با ادوات دقیق‌تری بیشتر قابل تشخیص است. این نوع جعل معمولاً پس از نوشتن سند یا نوشته با دقت و حساب‌شده بر روی آن انجام می‌گیرد.

جعل مادی به سه شیوه ساختن نوشته یا سند، تغییر نوشته یا سند و استفاده از مهر دیگری به صورت غیرمجاز انجام می‌گیرد. قانون‌گذاری در ماده ۵۲۳ قانون مجازات اسلامی مفهوم و مصادیق جعل مادی را بیان نموده است. در جعل مادی جاعل مثلاً یک قطعه چک ده میلیون ریالی به یکصد میلیون ریال تغییر می‌دهد یا یکصد میلیون ریال را به ده میلیون ریال تغییر می‌دهد.

جعل معنوی

جعل معنوی با مفادی هنگامی است که جاعل یک حقیقتی را بدواً در ذهن منقلب سپس حقیقت منقلب شده در ذهن را به ماده منعکس می‌نماید. جاعل همزمان با نوشتن سند یا نوشته اقدام به جعل نموده مثلاً بازپرسی در حین نوشتن دفاعیات متهم عبارت قبول ندارم از زبان متهم را می‌نویسد: قبول دارم.

پیشینه تاریخی جعل در تاریخ قوانین موضوعه ایران

بحث جرائم رایانه‌ای در ایران در اوایل دهه ۱۳۸۰ مطرح شد. آن زمان بیشتر حوزه‌هایی را در بر می‌گرفت که به جعل اسناد دولتی و شخصی مربوط می‌شد. چنانکه اولین جرم رایانه‌ای در خرداد ۱۳۷۸ به ثبت رسید که در آن یک دانشجوی رایانه و یک کارگر چاپخانه در تهران چک‌های تضمینی را جعل می‌کردند. جعل اسکناس، بلیت شرکت‌های اتوبوس، جعل اسناد دولتی همچون گواهینامه رانندگی، کارت‌های پایان خدمت، مدرک تحصیلی، اوراق خرید و فروش خودرو و چک‌های مسافرتی از دیگر موارد جرائم رایانه‌ای از اوایل دهه ۸۰ به حساب

می‌آمدند. پس از آن برخی از وبلاگ نویسان و روزنامه‌نگاران به اتهام نوشتن مطالب در وبلاگ‌ها و سایت‌ها دستگیر شدند و به اتهام‌هایی مانند توهین به افراد و مقدسات و یا افشای اسرار و اسناد دولتی محاکمه و مجازات شدند و دولت با فیلترینگ گسترده سایت‌ها و کنترل سرعت اینترنت به دنبال تعاریف و مصادیق تازه‌ای از جرائم رایانه‌ای و اینترنتی برآمد. همچنین شکایت به خاطر اختلاف بر سر دامنه اینترنتی، اختلاف شرکت‌های اینترنتی با مخابرات، جعل سایت‌های اینترنتی، تعهد نداشتن شرکت‌های کامپیوتری و یا وب سایت‌ها، شکستن قفل نرم‌افزارها و هک ایمیل‌های شخصی نیز از دیگر مواردی است که روزبه‌روز بر تعداد این جرم‌ها افزوده می‌شود (فریبرزی، ۱۳۹۰، ص ۳۱۱).

ویژگی‌های عمومی فضای سایبر

گسترده بودن

اینترنت، برخلاف سایر رسانه‌ها، به لحاظ مجازی خود دنیایی در کنار دنیای واقعی ایجاد کرده است و بر خلاف محیط‌های فیزیکی که در دنیای واقعی با مرزها و دیوارها از هم جدا می‌شوند هرگونه حد و مرز تعیین‌کننده‌ای است. این امر در عمل خود مشکلات بسیاری را موجب می‌گردد: علاوه بر مخدوش کردن اصل حاکمیت دولت‌ها بر فضای اجتماعی و فرهنگی خود، کنترل این دنیای بزرگ معضلی سخت در خور توجه است. پیدایش میلیاردها سایت اینترنتی که رشد روزافزونی دارد هر روزه بر پهنه این دنیای مجازی می‌افزاید و دنیایی کاملاً مهار نشدنی و غیرقابل کنترل را ارائه می‌نماید.

جهانشمول بودن

فضای سایبر و اینترنت فارغ از مرزهای جغرافیایی عمل می‌کند؛ محدود به چارچوب خطوطی که دولتمردان در طراحی نقشه‌های سیاسی رسم می‌کنند نیست و از هیچ‌گونه محدودیت مکانی تبعیت نمی‌کند. سایبر یک گستره بدون مرز است که نمی‌توان در برابران خطوط مقسم کشید یا با مرزهای طبیعی و مصنوعی آن را تکه‌تکه و جدا ساخت.

پوشیده بودن

فضای سایبر یک فضای مخفی است؛ مردم در این محیط پشت رایانه‌های خود که هویت آنها را از دیگران مخفی می‌دارد، محیطی امن و مطمئن می‌یابند تا هر آنچه می‌خواهند را به معرض اجرا گذارند، چرا که نگاه‌های شماتت‌بار پلیس و مردم برانها نظاره ندارد تا آنان را از ترس دستگیری یا شرم رسوایی از ارتکاب خواسته‌هایشان بازدارد؛ فضای پوشیده سایبر اجازه تبلور مکنونات درونی انسان‌ها را که در جامعه فرصت ابراز آنها را نیافته‌اند فراهم می‌کند و این گفته اندیشمندانی چون "هابز" که ذات انسان را شر می‌دانند در چنین فضایی دوباره قوت می‌گیرد، چرا که حس پوشیده بودن مخفی ماندن اعمال ارتکابی است که اینترنت را دنیایی آزاد جلوه گر

می‌سازد تا در این پهنه مخفی به شکلی افسارگسیخته و فارغ از کنترل‌های اجتماعی و اخلاقی میدانی برای برای تاخت و تاز و عقده‌گشایی آنچه بدان دست نیافته‌اند بیابند، نمونه این امر را می‌توان در مورد انتشار تصاویر مستهجن کودکان در فضای سایبر دید که در عین حالی که وسیله سودآوری برای ارائه‌کنندگان این تصاویر گشته، برای خواستاران ارضای غرایز جنسی نیز دنیایی آزاد فراهم آورده است تا هر لحظه که خواستند بتوانند به راحتی وارد این دنیای خیال‌گونه شوند و تمایلات غریزی خود را فروبشانند.

قابل کنترل بودن

محیط سایبر از همان ابتدای پیدایش آن علیرغم نظم فنی اعجاب‌آورش، از منظر رفتار کاربران محیطی مبتنی بر انارشیسم و هرج و مرج بوده است. به موازاتی که این شبکه به لحاظ فنی رشد داشته، از لحاظ رشد ساختارهای اخلاقی و کنترل‌کننده که هر محیط برای استقرار به آنها نیازمند است بسیار عقب مانده است. این محیط پلیس ندارد، سازمانی بر آن نظارت نمی‌کند، مردم اشخاص را در حین ارتکاب جرم نمی‌بینند و هر کس هر آنچه می‌خواهد انجام دهد.

چالش‌های حقوق کیفری در فضای سایبر

به اعتقاد بسیاری از اندیشمندان حقوقی، جرائم محیط سایبر چالش‌هایی جدی برای مدل سنتی موجود حقوق کیفری ایجاد کرده است، به نحوی که حقوق کیفری کنونی کارایی لازم را در مواجهه با مشکلات حادث در فضای سایبر که به طور کلی سازمان‌دهی متفاوتی از جهان واقعی دارد نخواهد داشت و همین امر نیاز به ایجاد سازمانی نوین از حقوق کیفری را برای این فضا ضروری می‌نماید. یک علت این امر شاید آن است که حقوق کیفری علی‌الاصول بر اساس واقعیات تاریخی، فرهنگی و اجتماعی هر جامعه‌ای طی اعصار و قرون ایجاد شده و شکل گرفته است و با بروز واقعیات اجتماعی خاصی که در گذر زمان ایجاد می‌شوند دچار تعارض شده و قادر به حل مشکلات بوجود آمده نمی‌گردد. این رویکرد نوین در عرصه حقوق جزای ماهوی سایبر کمتر و در عرصه حقوق جزای شکلی بسیار بیشتر مشهود است. در حقیقت، مشکلاتی که جرائم محیط سایبر در عرصه اجرا به وجود آورده است بسیار بیشتر از آنی است که قابل تصور باشد و در بسیاری اوقات چنین به نظر می‌رسد که حقوق جزا در مرحله اجرا در برابر این طیف جرائم نوین به استیصال و بن بست جدی رسیده است. این مشکلات بیشتر در راستای ویژگی‌های منحصر بفرد محیط سایبر است که سابقاً حقوق جزای کلاسیک با آن برخورد نکرده و در بسیاری اوقات پاسخی برای آن پیش بینی نکرده است. این مشکلات در عمل بر نحوه مسؤولیت اشخاص در این فضا نیز بی‌تأثیر نبوده است. در واقع مشکلات اجرایی در این فضا حتی مسؤولیت اشخاص را نیز به چالش کشیده و نیاز به طراحی یک سازمان‌دهی نوین را در این حوزه باعث گردیده است.

مبانی نظری

تفکر فقه‌ها و دانشمندان اسلامی

با توجه به آنکه دیدگاه قانون و حقوق ما شرعی و بر مبنای اسلام است، بحث خود را از نظر فقها و اندیشمندان اسلامی آغاز می‌کنیم. به نظر فقها، همه اعمال حرام قابل تعزیر هستند اما حاکم نباید در این اعمال و چگونگی ارتکاب آنها تحقیق و تجسس کند. این دیدگاه همان‌گونه که گفتیم دینی است. تبعاً گناه و حرام را جرم و قابل مجازات می‌داند. (ابوالقاسم گرگی (۱۳۸۸)، ۵۵) اما در اروپا قبل از مکتب کلاسیک جرم انگاری در اختیار حاکمان بود و اکثراً به میل و اراده خود عمل می‌کردند و اخلاق گناه و جرم برای آنها مهم نبود بلکه هرگونه منافعشان اقتضا می‌کرد، عمل می‌نمودند. البته در دوره‌ای که کلیسا حاکمیت داشت، جرم و گناه باهم آمیخته شد و از شدت مجازات مقداری کاسته شد. اگرچه هنوز هم سنگین و وحشتناک بود مفهوم مسئولیت اخلاقی ناشی از گناه با مسئولیت اخلاقی ناشی از جرم تلاقی یافت (ژان پرادل (۱۳۹۲)، ۲۲)

مکتب نئوکلاسیک حقوق جزا

این مکتب نیز جرم را نقص یک تکلیف اخلاقی که از آموزه عدالت مطلق گرفته شده است، می‌داند و معتقد بود: در ارتکاب هر عمل غیراخلاقی نقص سه نوع تکلیف اخلاقی وجود دارد. نسبت به پروردگار، نسبت به دیگران، نسبت به خود، فقط تکلیف نسبت به هموعان می‌تواند جرم به حساب آید و نظم اجتماعی را مختل کند لذا قابل مجازات است. عملی که تنها با اجبار اجتناب‌ناپذیر است، اگر وقوع یافته باشد، جبر و زور می‌خواهد و ضرورت‌های اخلاقی و نظم اجتماعی همواره یکی نیستند تنها برخی از رفتارها باید جرم شناخته شوند. نعمت‌الله سردار زاده (۱۳۸۹)، ۷۶)

مکتب دفاع اجتماعی

در اوایل قرن بیستم، تحت تاثیر افکار و عقاید مکتب تحقیقی حقوق جزا و مکتب اصالت عمل جزایی به ویژه نظریه آدولف پرینس تحولی در حقوق شکل گرفت. گراماتیکا با انتشار کتاب حقوق جزایی ذاتی نخستین بار این اندیشه را با تعبیر خاصی ارائه داد. گراماتیکا که وکیل دادگستری و استاد حقوق جزا در دانشگاه ژن بود زمینه تأسیس قسمت دفاع اجتماعی در سازمان ملل متحد به سال ۱۹۴۸ را فراهم کرد و بعد از آن به منظور جلوگیری از وقوع جرائم و اصلاح و تربیت بزهکاران، نهضت دفاع اجتماعی را پایه‌گذاری کرد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

اطلاعات دموگرافیک نمونه آماری

این پژوهش به بررسی عوامل مؤثر بر جعل در فضای سایبر در شهرستان بوشهر می‌پردازد. اطلاعات حاصل از پژوهش از طریق پرسشنامه به‌دست آمده است. قبل از انجام تجزیه و تحلیل آماری مقادیر پایایی برای

پرسشنامه مسئولین با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده است که مقادیر این ضریب برای این پرسشنامه‌ها ۰/۸۴ می‌باشد، این ضریب برای افراد اقدام کننده به جرم مزبور نامناسب می‌باشد اما پرسشنامه مسئولین از پایداری مناسبی برخوردار است. سپس اطلاعات دموگرافیک نمونه مورد مطالعه که شامل فراوانی، درصد فراوانی، میانگین، انحراف معیار و نمودار میله‌ای و دایره‌ای می‌باشد به دست می‌آید که نتایج مربوطه در زیر نشان داده می‌شود.

توزیع فراوانی افراد بر اساس گروه‌های تحت مطالعه

گروه‌ها	فراوانی	درصد
افراد اقدام کننده به جعل در فضای سایبر	۲۰	۹/۰۹٪
مسئولین	۲۰۰	۹۰/۹۰٪
کل	۲۲۰	۱۰۰٪

اطلاعات دموگرافیک افراد جعل کننده در فضای سایبر بر حسب جنسیت

در جدول توزیع فراوانی (۲-۴) و نمودار دایره‌ای مربوط به آن (نمودار ۲-۴) درصد افراد مرتکب جعل در فضای سایبر بر حسب جنسیت آنها مشخص می‌باشد که ۹۶/۷ درصد از افراد را مردان و ۳/۳ درصد از آنها را زنان به خود اختصاص داده‌اند.

توزیع فراوانی افراد مرتکب جعل در فضای سایبر بر اساس جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۱۸	۹۶/۷٪
زن	۲	۳/۳٪
کل	۲۰	۱۰۰٪

علت اقدام به جعل در فضای سایبر

در جدول توزیع فراوانی (۴-۹) اقدام کنندگان به جرم جعل در فضای سایبر در نمونه مورد مطالعه مقادیر فراوانی و درصد این افراد بر اساس علت جرم آنها مشخص شده است که بیشترین علت آنها را تلافی (۴۶/۷ درصد) به خود اختصاص داده است.

توزیع فراوانی افراد بر اساس علت جعل در فضای سایبر

علت اقدام به جعل در فضای سایبر	فراوانی	درصد
جدایی از همسر	۲	٪۶/۷
مشکلات مالی	۲	٪۶/۷
تلافی	۵	٪۵۳/۱
خانواده ازهم گسیخته	۲	٪۶/۷
فقر اقتصادی	۲	٪۶/۷
اختلال روانی	۲	٪۶/۷
محیط شغلی	۲	٪۶/۷
بیکاری و فشار خانواده	۲	٪۶/۷
کل	۲۰	٪۱۰۰

آمار افراد مرتکب جرم جعل در فضای سایبر

توزیع فراوانی افراد مرتکب جرم مذکور بر اساس سال‌های مختلف

در جدول توزیع فراوانی (۱۵-۴) بر اساس سال‌های مختلف مقادیر فراوانی و درصد فراوانی افراد مرتکب جرم مذکور بر اساس سال‌های مختلف مشخص شده است. که کمترین میزان این جرم مربوط به سال ۱۳۹۱ با ۱۷/۲۳ درصد و بیشترین آن مربوط به سال ۱۳۹۲ با ۲۳/۹۹ درصد می‌باشد

جدول توزیع فراوانی ارتکاب به جرم مزبور بر اساس سال‌های مختلف

سال	فراوانی	درصد
۱۳۸۸	۵۸	٪۱۹/۵۹
۱۳۸۹	۶۱	٪۲۰/۶۱
۱۳۹۰	۵۵	٪۱۸/۵۸
۱۳۹۱	۵۱	٪۱۷/۲۳
۱۳۹۲	۷۱	٪۲۳/۹۹
کل	۲۹۶	٪۱۰۰

توزیع فراوانی سن بر اساس سال‌های مختلف

در جدول توزیع فراوانی (۱۶-۴)، مقادیر فراوانی و درصد فراوانی سن افراد مرتکب به جرم جعل در فضای سایبر به تفکیک سال آورده شده است. همان طور که مشاهده می‌شود در سال‌های ۱۳۸۸، ۱۳۸۹، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ بیشترین میزان ارتکاب به این جرم را گروه سنی ۱۸-۲۵ سال به خود اختصاص داده‌اند و در سال ۱۳۹۰ بیشترین میزان ارتکاب را گروه سنی ۴۰-۲۵ سال به خود اختصاص داده‌اند.

جدول توزیع فراوانی سن به تفکیک سال‌های مختلف

سن	۱۳۸۸		۱۳۸۹		۱۳۹۰		۱۳۹۱		۱۳۹۲	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۱۸-۱۰	۲	%۳/۵۷	۱۱	%۱۸/۰۳	۱۳	%۲۳/۶۴	۳	%۶/۵۲	۲۰	%۲۸/۱۷
۲۵-۱۸	۳۵	%۶۲/۵	۳۰	%۴۹/۱۸	۱۳	%۲۳/۶۴	۲۲	%۴۷/۸۲	۳۰	%۴۲/۲۵
۴۰-۲۵	۱۲	۲۱/۴۳ %	۲۰	%۳۲/۷۹	۱۸	%۳۲/۷۳	۱۸	%۳۹/۱۳	۱۸	%۲۵/۳۵
۴۰ به بالا	۷	%۱۲/۵	۰	%۰	۱۱	%۲۰	۳	%۶/۵۲	۳	%۴/۲۳
کل	۵۶	%۱۰۰	۶۱	%۱۰۰	۵۵	%۱۰۰	۴۶	%۱۰۰	۷۱	%۱۰۰

توزیع فراوانی جنسیت بر اساس سال‌های مختلف

در جدول توزیع فراوانی (۱۷-۴)، مقادیر فراوانی و درصد فراوانی جنس افراد مرتکب به جرم جعل به تفکیک سال آورده شده است. همان طور که مشاهده می‌شود در سال‌های ۸۹ تا ۹۱ بیشتر مرتکبین را مردان و در سال ۸۸ و ۹۲ نیز بیشتر افراد مرتکب را مردان به خود اختصاص داده‌اند.

جدول توزیع فراوانی جنسیت به تفکیک سال‌های مختلف

جنسیت	۱۳۸۸		۱۳۸۹		۱۳۹۰		۱۳۹۱		۱۳۹۲	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
مرد	۵۱	%۹۸/۴۵	۲۵	%۴۰/۹۸	۲۵	%۴۵/۴۵	۲۹	%۴۷/۵۴	۷۰	%۵۶/۳۴
زن	۷	%۱/۵۵	۳۶	%۵۹/۰۲	۳۰	%۵۴/۵۵	۳۲	%۵۲/۴۶	۱	%۴۳/۶۶
کل	۵۸	%۱۰۰	۶۱	%۱۰۰	۵۵	%۱۰۰	۶۱	%۱۰۰	۷۱	%۱۰۰

توزیع فراوانی وضعیت تأهل در سال‌های مختلف

در جدول توزیع فراوانی (۴-۱۸)، مقادیر فراوانی و درصد فراوانی وضعیت تأهل افراد مرتکب به تفکیک سال آورده شده است. بر اساس این جدول در سال‌های ۸۸، ۸۹ و ۹۲ بیشتر مرتکبین مجرد بوده‌اند. اما در سال‌های ۹۰ و ۹۱ بیشتر این افراد را متأهلین به خود اختصاص داده‌اند.

جدول توزیع فراوانی وضعیت تأهل به تفکیک سال‌های مختلف

تأهل	۱۳۸۸		۱۳۸۹		۱۳۹۰		۱۳۹۱		۱۳۹۲	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
مجرد	۴۰	٪۶۸/۹۷	۳۵	٪۵۷/۳۸	۲۰	٪۳۶/۳۶	۲۰	٪۳۹/۲	۳۲	٪۴۵/۰۷
متأهل	۱۸	٪۳۱/۰۳	۲۳	٪۳۷/۷	۳۰	٪۵۴/۵۵	۲۷	٪۵۲/۹۴	۳۱	٪۴۳/۶۶
مطلقه	۰	٪۰	۳	٪۴/۹۲	۵	٪۹/۰۹	۴	٪۷/۸۴	۸	٪۱۱/۲۷
کل	۵۸	٪۱۰۰	۶۱	٪۱۰۰	۵۵	٪۱۰۰	۵۱	٪۱۰۰	۷۱	٪۱۰۰

توزیع فراوانی وضعیت تحصیلی در سال‌های مختلف

در جدول توزیع فراوانی (۴-۱۹)، مقادیر فراوانی و درصد فراوانی وضعیت تحصیلی افراد مرتکب به تفکیک سال آورده شده است. بر اساس این جدول در سال‌های ۸۸ و ۹۲ بیشترین افرادی که مرتکب این جرم بوده‌اند دارای تحصیلات فوق دیپلم بوده. و در سال‌های ۸۹ تا ۹۱ بیشتر آنها دارای تحصیلات دیپلم بوده‌اند.

جدول توزیع فراوانی وضعیت تحصیلی به تفکیک سال‌های مختلف

وضعیت تحصیلی	۱۳۸۸		۱۳۸۹		۱۳۹۰		۱۳۹۱		۱۳۹۲	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
بی‌سواد	۰	٪۰	۳	٪۴/۹۲	۸	٪۱۴/۵۵	۱	٪۱/۹۶	۵	٪۷/۰۴
فوق دیپلم	۳۵	٪۶۰/۳۴	۲۰	٪۳۲/۷۹	۱۷	٪۳۰/۹۱	۲۰	٪۳۹/۲۲	۳۸	٪۵۳/۵۲
دیپلم	۱۵	٪۲۵/۸۶	۲۷	٪۴۴/۲۶	۲۰	٪۳۶/۳۶	۲۱	٪۴۱/۱۸	۲۵	٪۳۵/۲۱
لیسانس و فوق لیسانس	۸	٪۱۳/۷۹	۱۱	٪۱۸/۰۳	۱۰	٪۱۸/۱۸	۹	٪۱۷/۶۵	۳	٪۴/۲۳
کل	۵۸	٪۱۰۰	۶۱	٪۱۰۰	۵۵	٪۱۰۰	۵۱	٪۱۰۰	۷۱	٪۱۰۰

توزیع فراوانی علت جرم جعل در فضای سایبر در سال‌های مختلف

در جدول توزیع فراوانی (۴-۲۲)، مقادیر فراوانی و درصد فراوانی علت جرم جعل مزبور افراد مرتکب، به تفکیک سال آورده شده است. بر اساس جدول در سال‌های ۸۸، ۹۰ و ۹۱ بیشترین علت جرم جعل در فضای سایبر را عدم رویارویی جاعل با قربانی و نداشتن استرس و در سال ۸۹ بیشترین دلیل را گستردگی فضای مجازی به خود اختصاص می‌دهد.

جدول توزیع فراوانی علت جعل در فضای سایبر به تفکیک سال‌های مختلف

۱۳۹۱		۱۳۹۰		۱۳۸۹		۱۳۸۸		علت خودکشی
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲۷/۴۵ %	۱۴	۲۱/۱۸ %	۱۲	۱۹/۶۷ %	۱۲	۲۶/۹ %	۱۵	عدم رویارویی جامل با قربانی
۱۷/۶۵ %	۹	۱۴/۵۵ %	۸	۳۱/۱ %	۸	۱۲/۰۷ %	۷	مشکلات اقتصادی
۰ %	۰	۰ %	۰	۰ %	۰	۰ %	۰	شکست تحصیلی
۳/۹۲ %	۲	۹/۱ %	۵	۳۱/۱ %	۸	۶/۹ %	۴	حس تنفر
۱۳/۷۳ %	۷	۱۴/۵۵ %	۸	۳/۲۸ %	۲	۰ %	۰	بیکاری
۳/۹۲ %	۲	۱۸/۱۸ %	۱۰	۲۱/۳ %	۱۳	۱۷/۲۴ %	۱۰	گسترده‌گی فضای مجازی
۱۹/۶ %	۱۰	۱۸/۱۸ %	۱۰	۳۱/۱ %	۸	۳/۴۵ %	۲	عامل سیاسی
۱۳/۷۳ %	۷	۳/۶۴ %	۲	۱۶/۳۹ %	۱۰	۳۴/۴۸ %	۲۰	سایر
۱۰۰ %	۵۱	۱۰۰ %	۵۵	۱۰۰ %	۶۱	۱۰۰ %	۵۸	کل

تجزیه و تحلیل یافته‌های به دست آمده به طور کلی

نگرش افراد اقدام کننده به جرم جعل در فضای سایبر در مورد عوامل موثر بر این جرم از دید کلی

مورد انتظار		مشاهده شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰ %	۷/۵	۰ %	۰	منفی
۵۰ %	۷/۵	۱۰۰ %	۱۵	مثبت

با توجه به جدول (۳۰) نگرش تمامی افراد مرتکب جرم جعل در فضای سایبر در مورد تاثیر عوامل روانشناسی جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی بر روی اقدام آنها مثبت می‌باشد. از نظر همه این افراد مسائل مربوط به روانشناسی جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی به طور کلی تاثیر بسزایی بر روی اقدام افراد به جرم جعل در فضای سایبر دارد.

نگرش مسئولین مربوطه در مورد عوامل موثر بر ارتکاب به جرم جعل در فضای سایبر از دید کلی

مورد انتظار		مشاهده شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰٪	۵۳	۴۲/۴۵٪	۴۵	منفی
۵۰٪	۵۳	۵۷/۵۵٪	۶۱	مثبت
$\chi^2 = 2/42$		df=۱		$P = 0/12$

نتایج جدول (۳۱-۴) نشان می‌دهد که بین نگرش مسئولین مربوطه، در مورد تاثیر مسائل روانشناسی، جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی به طور کلی در مورد اقدام افراد به جرم مذکور، تفاوت معنی‌داری وجود ندارد و از نظر آنها مسائل روانشناسی، جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی باهم و به طور کلی تأثیری بر روی اقدام افراد به این جرم ندارد. ($p = 0.12 > 0.05$).

نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر که به منظور بررسی عوامل مؤثر در جرم جعل در فضای سایبری انجام گرفته است، بعد از طی مراحل نمونه‌گیری از افراد مرتکب جرم مزبور و مسئولین مربوطه، بعد از تکمیل پرسشنامه به مرحله تحلیل توصیفی شامل بررسی فراوانی‌ها و درصد آنها و میانگین و انحراف معیار متغیرها و نمودار میله‌ای و دایره‌ای رسید. سپس از تحلیل استنباطی شامل آزمون خی - دو، t مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه و نیز آزمون‌های نا پارامتری من ویتنی و کروسکال والیس و همچنین تحلیل همبستگی کمک گرفته شد که نتایج کلی آن در زیر ارائه خواهد شد.

در بررسی نگرش افراد مرتکب جرم جعل در فضای سایبر در مورد عوامل موثر بر این جرم از دید جرم‌شناسی، جامعه‌شناسی و از دید کلی تفاوت معناداری وجود داشت. اما از دید روانشناسی تفاوت معنادار نبود. بنابراین از دیدگاه افراد مرتکب جرم اخیرالذکر، مسائل جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی از جمله عوامل موثر و تاثیر گذار در اقدام آنها به این جرم بوده است.

در بررسی نگرش مسئولین مربوطه در مورد عوامل موثر در جرم جعل در فضای سایبر از دید روانشناسی، جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی تفاوت معناداری وجود داشت. و از نظر این افراد مسائل جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی و روانشناسی از جمله عوامل موثر در اقدام افراد به این جرم می‌باشد. مسئولین عوامل اجتماعی و جامعه‌شناسی را بیشترین علل اقدام به جل در فضای مزبور می‌دانند. ضمناً عوامل متعددی را در اقدام به جرم جعل در این فضا موثر می‌دانند که در ذیل به مهم‌ترین این عوامل اشاره می‌کنیم:

- ۱- فقر و مشکلات اقتصادی ۲- عدم رویارویی جاعل با قربانی ۳- دسترسی آسان جاعلین به وسایل پیشرفته برای جرم مزبور ۴- بیکاری افراد ۵- پیشرفت تکنولوژی ۶- عدم استفاده از نیروهای متخصص ۷- حس تنفر ۸- ضعف اعتقادات مذهبی ۹- ضعف نهادهای درگیر

پیشنهادها

- ۱- شناسایی دقیق عوامل مؤثر در جرم جعل در فضای مزبور و انجام اقدامات و تدابیر پیشگیرانه برای کم کردن آمار مرتکبین
 - ۲- آگاهی عمومی افراد جامعه نسبت به جرم جعل در فضای سایبر و مجازات جاعلین مزبور
 - ۳- به روز شدن قوانین سایبری در کشور و نظارت بیشتر مراجع ذی ربط به فضای مجازی (سایبر)، اصلاح قوانین غیر کارآمد در این خصوص
 - ۴- مسئولان امر اقدامات لازم در خصوص نصب نرم افزار و یا تجهیزاتی مانند فایروال (نرم افزاری، سخت افزاری) را جهت بالا بردن امنیت اطلاعات در ادارات انجام دهند.
 - ۵- کنترل سرویس های متنوع شبکه اینترنت از جمله وب، وبلاگ، پست الکترونیک و دیگر فعالیت های غیرمجاز در سطح وسیعی در جامعه.
- ارتقای دانش و آگاهی های عمومی در سطوح مختلف دانش آموزی و دانشجویی و ... گرفته تا تنویر افکار عمومی توسط رسانه های جمعی و آموزش کاربری هدفمند و مفید - فعالیت های ایجابی و سلبی مناسب از حیث فنی - حقوقی و قضائی، همه و همه باید مورد عنایت قرار گیرد

منابع

- باستانی، برومند (۱۳۹۰). **جرائم رایانه‌ای و اینترنتی**، تهران: انتشارات بهنامی
- ژان پرادل (۱۳۹۲). **تاریخ اندیشه‌های کیفری**، ترجمه: علی حسین نجفی ابرندآبادی، چاپ هفتم، تهران: انتشارات سمت
- صادقیان، داوود: (۱۳۹۱). **کالبدشناسی جرائم سایبری در ایران**، روزنامه اطلاعات
- عمید، حسن: **فرهنگ فارسی عمید**، (۱۳۹۰). تهران: انتشارات امیرکبیر، همچنین دکتر محمد معین: **فرهنگ معین**، جلد اول، تهران: انتشارات امیرکبیر
- لويس معلوف: (۱۳۷۶). **المنجد فی لغه (المنجد الا حمدی)**، مؤسسه الفقيه (مطبعه احمدی)، الطبعه ثالثه
- گلدوزیان، ایرج (۱۳۸۸). **حقوق جزای عمومی**، همچنین ابراهیم پاد: **تقریرات درس جزای اختصاصی**
- گرجی، ابوالقاسم (۱۳۸۸). **تقریرات درس متون فقه، مقطع کارشناسی ارشد**، دانشگاه تهران
- معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه (۱۳۹۱). **مسائل قضایی هرزه‌نگاری در محیط سایبر**، تهران: انتشارات راه نوین
- نعمت‌الله سردار زاده (۱۳۸۹). **جرم‌زدایی در قوانین کیفری**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه علوم و تحقیقات فارس
- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات: **سند راهبردی امنیت تولید و تبادل اطلاعات**.

Analysis forged in cyberspace Crime Of in Bushehr

Abstract

In this paper after the concept of the crime of counterfeiting and theoretical foundations in cyberspace, using survey method to study the characteristics of the people and studied in two groups: the proof and the people of this phenomenon, in cyberspace in Boushehr province. proof of the group, including officials and experts concerned agencies and organizations in this field. the second group had committed the crime. For example, the volume of proof ۲۲۰ people and the people of this crime committed during the years of ۱۳۸۸ ۱۳۹۲, ۲۰ people. After collecting information and data from two groups, the study by analysis them in three descriptive inference, and that a comparison between the age, sex, " the situation, the economic situation, employment status, family disputes, the environment, emotional, social inequality, cultural, ignorance of the consequences of fraud in cyberspace and the weakness of the bodies concerned and related to the issue, with forgery in the atmosphere, is significant correlation. The results obtained suggests that the most important factors affecting the cyberspace forgery in the city of Boushehr issues: unemployment, poverty and economic problems and poverty, technological progress, the sense of resentment, lack of adherence to the use of religious beliefs, specialists, convicted of confrontation with the victim, a lack of awareness of the people and the lack of precision in protecting data.

Keywords: cybercrime, forgery and counterfeiting, a computer, traditional cyberspace, computers, criminalization Bushehr,.